

VAN EEN KLEINE VONK KOMT VAAK EEN GROOT VUUR

(Lucretius,)

WOORD VOORAF.

Vijfenzeventig jaar Rode Kruis in Tervuren: een enige gelegenheid om een poging te doen tot het reconstrueren van de geschiedenis van onze rodekruisafdeling. De uitgave van een jubileumboek mocht niet ontbreken bij de heuglijke viering van deze uitzonderlijke verjaardag.

Vlug gezegd, maar niet zo vlug verwezenlijkt!

Onze penningmeester, Arlette Verbraecken, historica, raadpleegde zoveel mogelijk bronnen, ging op zoek naar overlevende oud-gedienden van de afdeling en slaagde erin een mooi en degelijk document samen te stellen. Wij wensen haar van harte geluk voor deze realisatie en danken haar voor de vele uren opzoekingswerk en studie die zij daaraan heeft willen wijden. Het is bovendien de eerste maal dat een soortgelijk werk samengesteld werd, zodat het voor onze Afdeling Tervuren een grote waarde wordt toegemeten.

Wij danken ook alle geraadpleegde diensten van het Rode Kruis Vlaanderen, zowel op nationaal als op provinciaal niveau, evenals alle andere rechtstreekse of onrechtstreekse medewerkers die informatie aanbrachten om tot een chronologische, maar noodgedwongen onvolledige, aaneenschakeling te komen van het verleden van onze afdeling.

Dit werk zal zeker nuttig zijn voor diegenen die later, in onze gemeente, de wimpel van de rodekruisidealen zullen overnemen.

“Ken uw verleden en werk aan uw toekomst in die mate dat gij uw voorgangers nooit beschaamt.”.

Samen met deze wens bieden wij aan alle leden van de rodekruisafdeling Tervuren onze hartelijke felicitaties aan bij deze jubelviering en wensen hen nog veel moed, inzet en volharding in de mooie taak waarvoor zij zich inzetten.

Zeer oprecht.

Roger GHILAIN

Erevoorzitter van de rodekruisafdeling Tervuren

Wanneer in de jaren twintig in Tervuren een afdeling van het Rode Kruis wordt opgericht, heeft de beweging op internationaal en nationaal vlak, reeds een hele voorgeschiedenis achter de rug.

I. DE EERSTE AANZET EN DE UITEINDELIJKE GEBOORTE VAN HET RODE KRUIS.¹

In 1859 werd in het Noorditaliaanse plaatsje Solferino een bloedige veldslag uitgevochten tussen de Italiaanse en de Franse legers samen tegen de Oostenrijkse legers.

Henry Dunant, een Zwitsers bankier, bevindt zich vlakbij het slagveld en is getuige van de gevolgen van deze gruwelijke strijd, die duizenden slachtoffers maakt. Met de hulp van gewone burgers tracht hij de gewonden en zieken van beide partijen te helpen. Voor vele slachtoffers komt die hulp evenwel te laat.

Teruggekeerd uit Italië publiceert Dunant in 1862 een boek, « Un Souvenir de Solferino », waarin hij de gruwelen van Solferino beschrijft en zich afvraagt of het niet mogelijk zou zijn in vreedstijd hulpverenigingen op te richten die tot doel zouden hebben in oorlogstijd de gekwetsten door toegewijde en bekwame vrijwilligers te laten verzorgen. Hij stelt zich ook de vraag of het niet wenselijk zou zijn te komen tot een door alle volkeren van Europa aangenomen en goedgekeurde overeenkomst, die aan de basis zou moeten liggen van de op te richten hulpverenigingen.

Enkele weken na het verschijnen van zijn boek dat het wereldgeweten schokt, wordt Dunant uitgenodigd door de Geneefse Maatschappij tot Openbaar Nut, een private Zwitserse vereniging, om voor haar leden zijn denkbeelden te komen uiteenzetten. Na afloop wordt een commissie opgericht die Dunants ideeën verder zal onderzoeken.

Deze commissie besluit vrijwel meteen een conferentie bijeen te roepen, waarop 16 Europese staten aanwezig zijn. België is hier evenwel niet bij. Deze conferentie drukt de wens uit dat de regeringen van de aanwezige staten zouden overgaan tot de oprichting van korpsen van vrijwillige hulpverleners. Tevens wordt een uniform herkenningsteken – een rood kruis op een witte achtergrond (het omgekeerde van de Zwitserse vlag) - vastgelegd. Op 29 oktober 1863

¹ 125 Jaar Rode Kruis. Voor jou, door jou. Het Belgische Rode Kruis 1864-1989. Het Belgische Rode Kruis. Vlaamse Gemeenschap, 1989.

eindigt deze conferentie en deze datum kan dan ook worden beschouwd als de geboortedag van het Internationale Rode Kruis. Het eerste “Verdrag van Genève tot verbetering van het lot der gewonden bij de legers te velde in oorlogstijd” in 1864 betekent anderzijds de officiële start van het Internationale Rode Kruis.

II. HET RODE KRUIS OP NATIONAAL VLAK.

In België wordt snel gereageerd op de oproep om nationale rodekruisverenigingen op te richten. Dit gebeurt op 4 februari 1864 te Brussel waar, onder impuls van Dr. André Uytterhoeven,² die ook de eerste voorzitter zal worden, een stichtingsbijeenkomst wordt gehouden. In de brieven van 2 mei en 28 juli 1864 aan Genève werden de andere leden van dit eerste comité voorgesteld: Dr. Henri Van Holsbeek, Auguste Visschers, J. Van Parys, Adolphe Roussel, Jean-Baptiste Coomans, Bruno Renard en Ida barones de Crombrughe.

Als op 22 augustus 1864 het eerste “Verdrag van Genève tot verbetering van het lot der gewonden bij de legers te velde in oorlogstijd” wordt goedgekeurd, behoren het Belgische Rode Kruis en de Belgische Regering tot de eerste ondertekenaars.³

Eind 1864 beslist het voorlopig comité om zich op definitieve basis te organiseren en wordt ook een reglement uitgewerkt. Dr. Van Holsbeek oppert de idee een eigen blad uit te geven met de bedoeling te zorgen voor de nodige publiciteit en informatie over de beweging te verspreiden. In mei 1865 verschijnt het eerste en oudste rodekruistijdschrift, “La Charité sur les Champs de Bataille”.⁴

Vanaf het begin was het de bedoeling van het Belgische Rode Kruis om de organisatie ook op plaatselijk vlak uit te bouwen. In 1866 werd de basis gelegd voor de eerste plaatselijke afdeling, te Sint-Niklaas. In 1867 werd te Antwerpen een nieuw comité gesticht.⁵

² **De Munck Luc.** De geschiedenis van het Belgische Rode Kruis (1). In Universeel. Nr. 1, januari-februari 1989, p.29 ev.

³ Auguste Visschers, jurist met ervaring inzake internationale congressen, had zich enkele weken voor de conferentie van Genève van 8 augustus 1864, vrijwillig als afgevaardigde voor de conferentie bij de minister van oorlog aangeboden, wat aanvaard werd en medegedeeld aan het ministerie van buitenlandse zaken. Dit betekende dus dat Visschers op de conferentie zowel als afgevaardigde van de Belgische regering als van het Belgische Rode Kruis optrad.

De Munck Luc. De geschiedenis van het Belgische Rode Kruis (1). In Universeel. Nr. 1, januari-februari 1989, p. 32.

⁴ **De Munck Luc.** De geschiedenis van het Belgische Rode Kruis (1). In Universeel. Nr. 1, januari-februari 1989, p. 33.

⁵ **De Munck Luc.** De geschiedenis van het Belgische Rode Kruis (1). In Universeel. Nr. 1, januari-februari 1989, p. 34.

Het duurt nog wel tot 1870 vooraleer het Rode Kruis in België echt van de grond komt. Tijdens de Frans-Duitse oorlog (1870-1871) neemt de rodekruisactie voor het eerst grootschalige afmetingen aan. Op 21 juli 1870 wordt een pathetische oproep tot steun aan de bevolking gedaan. Daarop stromen de giften in geld, linnen en geneesmiddelen toe. Deze worden meteen verwerkt in de centrale opslagplaats te Brussel. Talrijke vrijwilligers voor verpleeg- en hulpdiensten bieden zich aan zodat spoedig kan worden overgegaan tot het oprichten van verschillende “ambulances”, een verzamelnaam voor wat in werkelijkheid meestal noodziekenhuizen of veldhospitalen waren. Achttien dergelijke ambulances werden naar het oorlogsgebied gestuurd, acht “ambulances” werden op eigen grondgebied ingericht.

In een veertigtal steden en dorpen worden plaatselijke rodekruiscomités opgericht, die aanzienlijke bedragen in geld en natura inzamelen.⁶

Na het beëindigen van de Frans-Duitse oorlog komt bijna volledig een einde aan de activiteiten van het Belgische Rode Kruis, zowel op nationaal als op plaatselijk vlak, en het zou eigenlijk tot de eerste wereldoorlog duren, vooraleer de vereniging opnieuw massale activiteiten zou ontplooiën. Dit wil evenwel niet zeggen dat het Rode Kruis tussen 1871 en 1914 niet meer naar buiten treedt: er wordt hulp verleend aan de gewonden van de Spaanse burgeroorlog (tweede Carlistenoorlog 1874), tijdens de Russisch-Turkse oorlog (1877-1878), de Japans-Chinese oorlog (1894-1895), de Amerikaans-Spaanse oorlog (1889), de Japans-Russische oorlog (1904-1905) en de Balkanoorlogen (1912-1913).

Door de wet van 30 maart 1891 krijgt het Belgische Rode Kruis na een lange lijdensweg de burgerlijke rechtspersoonlijkheid, waardoor de vereniging officieel door de overheid wordt erkend. In deze wet wordt onder andere het rodekruisembleem – dat niet zelden was misbruikt - officieel beschermd.⁷

Wanneer in 1914 de Eerste Wereldoorlog uitbreekt, en de loopgravenoorlog zich vrij vlug aan de IJzer stabiliseert, ziet het Belgische Rode Kruis zich genoodzaakt een “direktiekomitee achter de linies” op te richten, dat zich zal gaan bezighouden met de inrichting en uitbating van de talrijke rodekruisgasthuizen aan het Front. Op medisch vlak wordt het komitee onder leiding van Dr. Antoine Depage geplaatst. Deze lanceert het plan om de gewonden in de onmiddellijke nabijheid van het front op te vangen, om het dodenaantal onder de soldaten te beperken. Hij wil een goed uitgerust hospitaal

⁶ **De Munck Luc.** De geschiedenis van het Belgische Rode Kruis (2). In Universeel. Nr. 2, maart-april 1989, p.83 ev.

⁷ **De Munck Luc.** De geschiedenis van het Belgische Rode Kruis (3). In Universeel. Nr. 4, juli-augustus 1989, p. 188 ev.

met voldoende comfort naar analogie van de Engelsen, de Fransen en de Canadezen.

Depages opzet lukt; in zijn hospitaal “L’Océan” in De Panne en zijn onderafdeling te Vinkem worden ongeveer 36.000 gewonden verzorgd.⁸

Meteen na het beëindigen van de oorlog wordt ingezien dat het Belgische Rode Kruis nood heeft aan een nieuwe structuur, aangepast aan het werk in vreedstijd. In 1919 gaat dan ook een commissie van start, met als opdracht het uitwerken van een volledige reorganisatie. Dit resulteert in een nieuwe versie van de statuten waarin de doelstellingen van de beweging in oorlogs- én in vreedstijd nader worden omschreven. Om de nieuwe opdrachten doeltreffend te kunnen vervullen, worden in 1922 in Brussel centrale diensten opgericht (tot dan werd uitsluitend met vrijwilligers gewerkt). Onder impuls hiervan nemen de rodekruisactiviteiten in de daaropvolgende maanden en jaren snel uitbreiding: eind 1922 verschijnt het rodekruistijdschrift voor het eerst, in 1923 wordt het jeugdrodekruis opgericht, in 1924 wordt de eerste rodekruisweek georganiseerd (de voorloper van de huidige veertiendaagse), in 1925 gaat de ambulancedienst van start en in 1926 ontstaat een autonome Kongolese afdeling.

Ook de werking van de plaatselijke afdelingen krijgt een nieuwe impuls. Het is dus zeker niet toevallig dat precies in deze periode in Tervuren een nieuwe afdeling wordt opgericht.

In de jaren 30 wordt in de rodekruiswerking geleidelijk meer en meer aandacht besteed aan de voorbereiding op een eventuele mobilisatie in oorlogstijd. Als op 10 mei 1940 de Tweede Wereldoorlog uitbreekt, is het Rode Kruis dan ook niet verrast. Na de Duitse inval en de overgave van het leger is de organisatie dankzij een methodische voorbereiding in staat het beheer van 157 militaire en burgerlijke hospitalen over te nemen, zoals bepaald in een overeenkomst met de ministeries van landsverdediging en volksgezondheid.

Daarnaast worden talrijke andere diensten georganiseerd, zoals “Onderricht en Ontspanning” (inzameling van boeken, instrumenten, sportuitrusting,) voor de krijgsgevangenen.

Vanaf het begin van de oorlog zet het Rode Kruis zich in om pakketten naar de krijgsgevangenen te mogen sturen, wat wordt toegestaan en waarvoor een dienst “Het pakket van de Krijgsgevangene” wordt opgericht. Vanaf 1941 organiseert het Belgische Rode Kruis de bedeling van pakjes aan politieke

⁸125 Jaar Rode Kruis. Voor jou, door jou. Het Belgische Rode Kruis 1864-1989. Het Belgische Rode Kruis. Vlaamse Gemeenschap, 1989, p. 19.

gevangenen. Verder worden ook maandelijksse contingenten met levensmiddelen ter beschikking gesteld van de “Vereniging der Joden in België”.

In het besef dat het aantal mannelijke vrijwilligers snel zal afnemen, wordt op de vooravond van de tweede wereldoorlog in de schoot van de “Vrouwelijke Hulpdienst” het “Motorkorps” opgericht, dat vanaf mei ’40 voor transport van gewonden (later ook van politieke gevangenen) en vervoer van materiaal zal instaan.⁹

Na de Tweede Wereldoorlog heeft het Belgische Rode Kruis opnieuw enige tijd nodig om zich aan de gewijzigde maatschappelijke omstandigheden aan te passen. De naoorlogse taken van de organisatie worden echter vrij vlug omlind: het basisprogramma wordt verder uitgebreid, bestaande diensten worden verbeterd en nieuwe (zoals de welfare – voorloper van de sociale hulpverlening – in 1946) opgericht. De inspanningen worden vooral afgestemd op een steeds betere en snellere hulpverlening aan slachtoffers van ongevallen of rampen. Zo is het Belgische Rode Kruis aanwezig bij de dijkbreuken van Schelde en Rupel in 1953, de mijnramp van Marcinelle in 1956, de repatriëring van landgenoten uit Kongo in 1960 en 1964, de brand van de Innovation in 1967, de overstromingen in Ruisbroek in 1976, het Heizeldrama in 1985, de ramp met de Herald of Free Enterprise in 1987, en meer recent de brand in het Switelhotel in Antwerpen, de kettingbotsing te Deinze, de vliegshow in Oostende...

Daarnaast beantwoordt het Rode Kruis ook zeer geregeld internationale hulpverleningsoproepen: actie Kosovo, aardbeving Turkije, ...

Tot de Tweede Wereldoorlog is het Belgische Rode Kruis zowat een uitsluitend Franstalige aangelegenheid. Het heeft tot 1942 geduurd vooraleer de instelling een eerste Nederlandstalige adjunct-directeur-generaal krijgt. Hij ijvert in de daaropvolgende jaren onophoudelijk voor de sanering van de taaltoestanden in het Rode Kruis. In 1961 worden de statuten in overeenstemming gebracht met de bestaande taalwetgeving. Uiteindelijk resulteert dit in 1972 in een opsplitsing van het Belgische Rode Kruis in twee autonome vleugels. In de daaropvolgende jaren worden nog een aantal verdere stappen in de vervlaamsing gezet. In 1992 krijgt het Rode Kruis een federale structuur, de officiële bevestiging van wat in feite reeds sinds 1972 realiteit is. Deze situatie wordt vanaf 1 juli 1993 naar buiten toe vertaald, via de nieuwe benaming Rode Kruis Vlaanderen.¹⁰

⁹125 Jaar Rode Kruis. Voor jou, door jou. Het Belgische Rode Kruis 1864-1989. Het Belgische Rode Kruis. Vlaamse Gemeenschap, 1989, p. 22-23.

¹⁰ Zakboekje van de rodekruisvrijwilliger. Rode kruis Vlaanderen, 1ste druk, 1999, p. 64.

III. DE GESCHIEDENIS VAN HET RODE KRUIS AFDELING TERVUREN.

A. DE EERSTE STAPPEN: 1923-1929.

De geschiedenis van de afdeling Tervuren is ouder dan wij vermoeden: de eerste sporen gaan terug tot in 1923. In het tijdschrift: “La Croix Rouge de Belgique – Het Roode Kruis van België” vinden wij de vermelding: “*Plaatselijke comité's worden ingericht of heringericht te Tervueren, Flobecq, Moeskroen, Waereghem, Watermael-Boschvoorde, Trazegnies, Courcelles, Dinant, Fléron, La Louvière, Châtelet.*”¹¹

Op 25 september 1925 worden de Rode Kruisstatuten onder vorm van een “*Réglement type pour les comités locaux*” door de afdeling Tervuren aangenomen en ondertekend door de Heer Gevenois¹², die blijkbaar als eerste voorzitter van de afdeling fungeert. Deze datum kan dan ook als officiële oprichtingsdatum van onze afdeling worden beschouwd.¹³

Uit een artikel van Piet Ruttens over Raymond Noë, in het tijdschrift van de Heemkundige Kring “Sint-Hubertus” Tervuren blijkt dat in 1926 door het Rode Kruis van Tervuren werd gefeest. Op dit feest werd een redevoering door de Heer Raymond Noë, slager van beroep, doch bovenal plaatselijk “(woord)kunstenaar”, gehouden.¹⁴

Moeten we hieruit afleiden dat het om festiviteiten ter gelegenheid van de officiële oprichting van de plaatselijke rodekruisafdeling ging?

Over de samenstelling en de werking van de afdeling in deze periode zijn weinig gegevens voorhanden. Wij kunnen enkel vermoeden dat men zich naar best vermogen inzette voor de verwezenlijking van de doelstellingen van het Belgische Rode Kruis, zoals ze in het “*Réglement type pour les comités locaux*” van toen werden verwoord:

¹¹ La Croix Rouge de Belgique – Het Roode Kruis van België, 2, janvier 1923, p. 34.

¹² Victor Gevenois was korte tijd voorzitter van het Weldadigheidsbureau (actuele benaming: O.C.M.W.). MELLAERTS Lucien. Tervuren door de eeuwen heen, p. 163.

¹³ Croix Rouge de Belgique. Réglement type pour les comités locaux. Comité local de (hieronder is de stempel van de afdeling Tervuren aangebracht), van 25 september 1925.

¹⁴ RUTTENS Piet. Mensen van bij ons... Raymond NOE veelzijdig kunstenaar. In De Horen. Driemaandelijks tijdschrift van de v.z.w. Heemkundige Kring “Sint-Hubertus”. Tervuren – Duisburg – Moorsel – Vossem, 18de Jaargang 1991 – Nr. 4 (oktober – december), p. 211.

- “1. De concourir dans sa commune, à l’oeuvre de la Croix-Rouge de Belgique, prévue par ses statuts. (programme de guerre, programme de paix)*
- 2. De recruter des membres à la Croix-Rouge de Belgique et de faire de la propagande en faveur de l’Oeuvre.*
- 3. D’organiser des cours et des conférences ressortissant à l’activité de la Croix-Rouge.*
- 4. D’organiser des services de secours d’urgence.”¹⁵*

Op 3 december 1929 overlijdt plots voorzitter Gevenois en samen met hem de afdeling. Op 26 december 1929 meldt een Mejuffrouw Devillers uit de Kasteelstraat - al dan niet in hoedanigheid van schatbewaarder? – de directeur-generaal te Brussel dat zij de som van 2.037,20 frank van de afdeling Tervuren heeft overgemaakt. Zij vraagt nadere instructies wat betreft het ontvangsten- en uitgavenboek, het ledenregister en de correspondentie.

De directeur-generaal kan in een brief van 4 januari 1930 enkel hopen op een continuïteit van de rodekruisactiviteiten in Tervuren, doch dit blijkt ijdele hoop¹⁶. Uit latere stukken valt alleen op te maken dat de afdeling verdwijnt tot 1936.

B. EEN NIEUWE START: 1936.

¹⁵ Croix Rouge de Belgique. Règlement type pour les comités locaux., Art. 2.

¹⁶ Brief van Mej. Villers van 26.12.29 op briefpapier van het “Oeuvre National de l’Enfant; antwoord van de directeur-generaal van 4.1.30.

Op 20 oktober 1936 wordt vanuit het hoofdbestuur te Brussel Dr. Van Espen¹⁷ te Tervuren aangeschreven om hem te berichten over de stappen die worden gezet om opnieuw een plaatselijke rodekruisafdeling op te richten. Hiertoe zal op 4 november 1936 een vergadering worden gehouden op het gemeentehuis, waarop een vijftwintigtal Tervurenaars, waaronder de burgemeester, worden uitgenodigd.¹⁸ De lijst van genodigden zal nog worden uitgebreid tot zesendertig.¹⁹ Op de vergadering zelf zijn negentien aanwezig.²⁰

Op 14 november 1936 kan de op 4 november opgerichte plaatselijke afdeling een voorstel van “uitvoerend bestuur” overmaken aan de hoofdzetel: voorzitter wordt Dr. Van Espen, ondervoorzitters Generaal Préaux en de Heer Schoonjans, schatbewaarster Mevrouw Boon²¹, econoom Mejuffrouw Welsenaere²² en secretaris de Heer Sprooten.

De doctors Walravens en Hermans hebben toegezegd zich met de leergangen te gelasten. Men hoopt *“na een openbare vergadering in een der zalen van het dorp...over (te) zullen gaan tot het inschrijven van der leerlingen, die den leergang wenschen te volgen.”*²³

Jammer genoeg zijn er geen documenten gevonden die melding maken van het aantal geïnteresseerden die zich voor de leergangen hebben ingeschreven, noch wat deze leergangen concreet inhielden.

Eens de afdeling uit de startblokken, blijkt het moeilijk een “lokaal” te vinden. Aankloppen bij het gemeentebestuur heeft tot dan toe weinig succes gehad. Omdat het “Kinderwelzijn” met hetzelfde probleem kampt, wordt voorgesteld de krachten te bundelen om onderdak te bekomen.²⁴ Het Hoofdbestuur heeft

¹⁷ Victor Van Espen, geneesheer, geboren te Nossegem op 20.2.85, was burgemeester te Tervuren van 1921 tot 1926. MELLAERTS Lucien. Tervuren door de eeuwen heen, p. 123.

¹⁸ Brief van de directeur-generaal aan Dr. Van Espen van 20.10.36.

¹⁹ Tervueren. Personnes convoquées à la réunion du 4 Novembre. Hiernaast wordt in handschrift het cijfer 36 genoteerd.

²⁰ Tervueren. Personnes convoquées à la réunion du 4 Novembre. Onderaan de lijst wordt in handschrift het cijfer 19 genoteerd.

²¹ Mevrouw Théo Boon - Laporte was de persoon die het langst in de afdeling is gebleven (tot de leeftijd van 81 jaar) en heeft gedurende vele jaren correspondentie gevoerd met het Hoofdbestuur. Zij tekende steeds met de naam “Boon”.

²² Mejuffrouw Welsenaere (uit latere documenten blijkt het om Mejuffrouw van Welsenaere te gaan) zal in maart 1937 ontslag nemen als econoom en vervangen worden door de Heer Charles De Leenheer. Brief van 13 maart 1937 van de Heer Sprooten en Dr. Van Espen, en van het Hoofdbestuur van 17 maart 1937.

²³ Brief van 14 november 1936 aan het Hoofdbestuur, getekend door Dr. Van Espen en de Heer Sprooten.

²⁴ Brief van Mevrouw Boon aan het Hoofdbestuur van 17 januari 1939.

geen bezwaar tegen eventuele afspraken met het “Kinderwelzijn” doch meent dat minstens een gedeelte van het te verwerven gebouw permanent moet ter beschikking staan van het Rode Kruis. Men spreekt hierbij over een zaal met een kast voor het opbergen van les- en hulpmateriaal.²⁵

C. DE VEERTIGER JAREN.

Ook Tervuren ontsnapt niet aan de gruwelen van de oorlog. Op 10 mei 1940 wordt de Blitzkrieg tegen ons land ingezet; de Duitse troepen overrompelen onze grenzen.

Op 14 mei 1940 beslist de Engelse legerleiding dat Tervuren in de geplande frontlijn (Leuven-Mechelen) zou komen te liggen. Het dorp moet geëvacueerd worden. Deken Davidts schrijft bitter: *“De inwoners van Tervuren waren in paniekstemming. Rond 18 uur kwam het bevel dat de Gemeente moest ontruimd worden. Politie en gemeentebedienden waren reeds op de vlucht. Geen enkel geneesheer was nog ter plaatse. Het Rood Kruis was schampavie. Zieken, ouderlingen en gekwetsten konden hun plan trekken.”*²⁶

België capituleert op 28 mei 1940. Het strijdgeweld is voorbij. Het wordt rustiger en de vluchtelingen keren terug naar hun dorp, bezet door de Duitsers.

Op 29 oktober 1940 wordt in Tervuren de organisatie “Winterhulp” gesticht door notaris Lucien Mellaerts, commandant De Ceuninck, luitenant Gasia, Otar Depauw, Emile Franco en nog een paar andere medewerkers.

Deze organisatie verleent hulp (eetwaren en kleding) aan de behoeftigen en deelt soep, brood, melk en vitamines aan de schoolkinderen uit.

De Tervuurse rodekruisafdeling, met voorop de dames Boon, Schoutteden en Mellaerts, doet intussen wat zij kan voor de krijgsgevangenen: het verzenden van pakjes naar de verschillende kampen en het opvangen van deze mensen bij hun terugkeer naar huis.²⁷

²⁵ Brief van het Hoofdbestuur aan Mevr. Boon van 24 januari 1939.

²⁶ DAVIDTS J.E. Uit mijn oorlogsdagboek. In De Horen. Tweemaandelijks tijdschrift van de v.z.w. Heemkundige Kring “Sint-Hubertus”. Tervuren – Duisburg – Moorsel – Vossem. 17de Jaargang 1990 – Nr. 3 (mei – juni), p. 96.

²⁷ SCHEPERS A. Tervuren aan de rand van de wereldbrand. In De Horen. Tweemaandelijks tijdschrift van de v.z.w. Heemkundige Kring “Sint-Hubertus”. Tervuren – Duisburg – Moorsel – Vossem. 17de Jaargang 1990 – Nr. 3 (mei – juni), p. 112.

In juni 1942 wordt Commandant De Ceuninck tot ondervoorzitter van de afdeling Tervuren benoemd in vervanging van Generaal Preaux, die ontslag neemt.²⁸

Begin 1941 omvat het werkgebied van onze afdeling: Tervuren, Duisburg, Leefdaal, Veeweide (grens Duisburg-Huldenberg), Vossem, Wezembeek-Oppem en Kraainem.²⁹

Naar het eind van de oorlog toe worden vooral pogingen gedaan om een afgevaardigde van het Rode Kruis in Sterrebeek te vinden. Men denkt in de eerste plaats aan Mevrouw Derscheidt³⁰, al was het maar om de leiding van de hulpverlening in geval van nood in handen te nemen.³¹

Mevrouw Derscheidt en Mevrouw Boon zullen tenslotte Mevrouw Van Hemelrijck weten te overtuigen om afgevaardigde voor Sterrebeek te worden.³²

Eind 1945, begin 1946 komt een verzoek vanwege het Hoofdbestuur om de gemeente Huldenberg binnen het werkgebied Tervuren op te nemen.³³

Ondanks het feit dat onze afdeling zich - via de afgevaardigde van Vossem, die voor Winterhulp werkte - in de oorlogsjaren voor de gemeente Huldenberg heeft ingezet en er vele rodekruisleden heeft gemaakt, ziet Tervuren het niet zitten Huldenberg bij haar werkingsgebied te betrekken: de afstand Tervuren-Huldenberg is te groot: anderhalf uur te voet. Er is een spoorwegverbinding Vossem-Loonbeek, doch ook dan moet men nog een half uur gaan om in Huldenberg te komen.

Als alternatief wordt de afdeling Overijse genoemd, doch deze ligt eveneens op een half uur te voet van Huldenberg.³⁴

²⁸ Dienstorder van het Rode Kruis van 24 juni 1942.

²⁹ Brief van Mevr. Boon aan het Hoofdbestuur van 20.1.1941.

³⁰ Het betreft de echtgenote van Dr. Derscheidt.

³¹ Brief van de Directeur-Generaal ad interim van 12.6.44 aan Mevrouw Boon.

³² Brieven van 8.7.44 en 15.1.46 van Mevrouw Boon aan het Hoofdbestuur.

³³ Brief van de Directeur-Generaal aan Dr. Van Espen, niet gedateerd, genummerd 7087.

³⁴ Brief van Mevrouw Boon aan het Hoofdbestuur van 15.1.46.

Merken we op dat ondanks de aangehaalde moeilijkheden qua bereikbaarheid, in een “questionnaire” van 3 juli 1953, naast Duisburg, Leefdaal, Sterrebeek, Vossem en Wezembeek, Huldenberg genoteerd wordt als behorend tot het werkgebied van de afdeling Tervuren.³⁵ Het gaat evenwel om een eenmalige vermelding.

De oorlogsjaren hebben anderzijds hun sporen gelaten in onze afdeling: Generaal Préaux, ondervoorzitter, heeft - als hierboven reeds gemeld - in 1942 ontslag genomen,³⁶ de Heer De Leenheer, econoom, is overleden³⁷, de afgevaardigde van Vossem is naar zijn regiment in Oostende teruggekeerd en heeft zijn ontslag gegeven, de afgevaardigde van Leefdaal heeft om gezondheidsredenen haar ontslag gegeven en de afgevaardigde van Sterrebeek is reeds geruime tijd ziek.³⁸

In een “questionnaire” van 1 februari 1949 wordt nogmaals gewezen op de moeilijkheid om rodekruisafgevaardigden binnen het werkgebied te vinden: *“circonscription: Vossem – Leefdael – Duisburg – Sterrebeek – Wezembeek – Dans toutes ces localités nous ne parvenons plus à trouver un délégué.”*³⁹

Op de koop toe krijgt Mevrouw Boon ernstige oogproblemen en vraagt een adjunct om haar in haar taak van schatbewaarder bij te staan.⁴⁰

D. HET VIJFTIENJARIG BESTAAN VAN DE AFDELING.

Eind 1951 is de in 1936 heropgerichte afdeling 15 jaar jong.⁴¹ Er wordt beslist om een “goûter”, of koffiekranen, te houden voor de ouderlingen van het “hospice de Tervueren”. Daar de scouts reeds de nodige schikkingen hadden getroffen voor een activiteit met de oudjes op Kerstavond, wordt besloten het feest uit te stellen tot Driekoningendag (6 januari 1952).

Op de bewuste dag serveren Mevrouw Boon, en zeven rodekruisvrijwilligers (ambulancières) taarten en twee Driekoningenkoeken, elk met een boon erin,

³⁵ Questionnaire van 3 juli 1953, gestempeld (door het Hoofdbestuur ?) op 13.8.53.

³⁶ Dienstorder van 24 juni 1942.

³⁷ Dienstorder van 19 september 1945.

³⁸ Brief van Mevrouw Boon aan het Hoofdbestuur van 15.1.46.

³⁹ Questionnaire ten behoeve van het Hoofdbestuur, van 1.2.49, door het Hoofdbestuur gestempeld op 27 april 1949.

⁴⁰ Briefwisseling van 30.11.50 en 6.12.50 (stukken nrs. 4800 en 4802).

⁴¹ De afdeling beschouwt op dat ogenblik 1936 als haar oprichtingsjaar.

voor de vier oude heren, en tien oude dames die in het hospice verblijven. Voor de heer die de boon in zijn stuk koek vindt is een pak tabak voorzien, voor de dame in kwestie een flesje eau de cologne.

Het is plezier alom, vooral als blijkt dat één boon in de koek van een nonnetje is terechtgekomen. Er wordt gelachen en de oudjes zingen liedjes uit vervlogen tijden.

De burgemeester komt ook een kijkje nemen. Er zijn dankbetuigingen van “l’assistance publique” (de toenmalige Commissie van Openbare Onderstand) voor het humanitaire gebaar.

Het relaas van Mevrouw Boon eindigt wel met een bittere noot: de voorzitter van de afdeling heeft zich niet “vervaardigd” op het feestje aanwezig te zijn. Mevrouw Boon klaagt over een totale inertie binnen het comité.⁴²

E. DE VERDERE UITBOUW VAN DE AFDELING.

Langzamerhand worden verschillende comitéfuncties opnieuw of voor het eerst ingevuld. Andere functies vervallen dan weer, bijvoorbeeld de functie van “chef de la protection aérienne”.

Waar op nationaal vlak zich een evolutie naar vervlaamsing van het Rode Kruis voordoet, vinden we dezelfde evolutie ook terug in onze afdeling: de teruggevonden documenten en briefwisseling zijn tot 1969 hoofdzakelijk - en meermaals uitsluitend - in het Frans gesteld; verder zijn een aantal comitéleden Franstalig. Pas na 1970 komt hierin een kentering.

1. Het werkgebied.

In de jaren vijftig worden opnieuw plaatselijke afgevaardigden gevonden voor Vossem, Leefdaal en Duisburg.⁴³

Het werkgebied krijgt in de loop der jaren vastere vorm. Van Sterrebeek, Kraainem, Huldenberg is geen sprake meer in de documenten. Deze gemeenten zullen op termijn bij andere afdelingen ingedeeld worden.

⁴² Brief van Mevrouw Boon aan het Hoofdbestuur van 12.1.52.

⁴³ Brief van Mevrouw Boon aan het Hoofdbestuur van 5.5.54.

Vossem-Duisburg wordt naar het eind van de jaren zestig een autonome plaatselijke afdeling.⁴⁴

In april 1972 drukt het Comité van Tervuren de wens uit Leefdaal te hechten aan de plaatselijke afdeling Vossem en Duisburg aan de afdeling Tervuren. Tervuren en Leefdaal, die in één sectie zijn verenigd, liggen te ver verwijderd van elkaar om efficiënt te kunnen samenwerken.⁴⁵

Op dit verzoek wordt evenwel niet ingegaan: Vossem heeft uitzonderlijke inspanningen gedaan om Duisburg in zijn actie te betrekken en verschillende leden van het gemeentebestuur van Duisburg zijn lid van de afdeling Vossem. Bovendien zijn de ondervoorzitter en de secretaris van het Comité van Vossem afgevaardigden van Duisburg.⁴⁶

Leefdaal zal dan ook een lange tijd, tot in 1991, tot het werkgebied Tervuren blijven behoren.⁴⁷

Op 28 maart 1971 gaat het Centraal Directiecomité te Brussel over tot de oprichting van een zelfstandige plaatselijke afdeling te Wezembeek-Oppem.⁴⁸ In februari 1985 wordt het Comité van deze afdeling evenwel ontbonden en het werkgebied opnieuw overgedragen aan Tervuren.⁴⁹

Het huidige werkgebied van de afdeling Tervuren omvat de gemeenten Tervuren, Moorsel en Wezembeek-Oppem.

2. Het onderricht.

⁴⁴ In een vragenlijst van 12.9.67 wordt Vossem nog vermeld als behorend tot het werkgebied Tervuren.

⁴⁵ Brief van de Heer Leynen aan de heer De Roy van 19 april 1972.

⁴⁶ Brief van de Heer de Roy, Provinciaal Kommissaris aan de Voorzitters van de PA Tervuren en Vossem van 12.4.72.

Brief van de Heer De Roy aan de Heer Leynen van 26 april 1972.

⁴⁷ In 1987 is er nog de benoeming in het Comité van een afgevaardigde voor de gemeente Leefdaal, nl. de Heer Eric Geysbregts. Cfr; brief van Ivo Rouma, Provinciaal Kommissaris aan de Heer Daveloose van het Hoofdbestuur van 5 mei 1987.

Zie ook verder onder het hoofdstukje: Een brokje geschiedenis van de afdeling gezien door de ogen van een oud-voorzitter.

⁴⁸ Brief van de Heer Vermeylen, Directeur-Generaal, van 29 maart 1971.

⁴⁹ Brief van Ivo Rouma, Provinciaal Kommissaris, aan de Heer De Mets van 20 maart 1985.

In 1958 wordt Dr. Henri Walravens voorgedragen aan het Provinciale Comité als hoofdgeneesheer en als *“leeraar aan de cursus van ambulanciers”*.⁵⁰ In 1967 wordt Mevrouw Maria Vermaelen afgevaardigde onderricht en neemt de praktijklessen voor haar rekening tot 1980.⁵¹ In dat jaar neemt de Heer Eddy Verbraecken de leergangen op zich.⁵² Samen met zijn zus Anne, zal hij zich in de jaren tachtig en negentig als lesgever inzetten voor het merendeel van de cursussen die door onze afdeling en ook daarbuiten worden georganiseerd.

De leergangen kennen een groeiende belangstelling: in 1967-1968 wordt één cursus helper en één cursus ambulancier ingericht.⁵³ In 1968-1969 stijgt het aantal cursussen helper naar drie en de cursussen ambulancier naar twee. Er worden op dat ogenblik negenendertig brevetten helper en negen “diploma’s” ambulancier uitgereikt.⁵⁴

Het lessenaanbod verruimt met de jaren: E.H.B.O.-cursussen helper, cursussen “Helpertje”, “Junior-Helper”, “Bezigheidsactivering”, “Nijverheidshelper”...

Men richt zich tot de scholen en verenigingen voor het geven van voordrachten in het kader van Gezondheidsopvoeding en Voorlichting (G.V.O.).⁵⁵ Een belangrijke taak van het Rode Kruis is immers het verbeteren van de gezondheid en het voorkomen van ziekten en ongevallen. Het is vooral de Heer Christian De Pauw die deze taak op zich neemt.

Tot 1969 worden de lessen gegeven in de Gemeentelijke Jongensschool op de Brusselsesteenweg, nadien in de Gemeentelijke Meisjesschool, Paardenmarkt.⁵⁶ Later krijgt de afdeling een lokaal gelegen op de eerste verdieping, Brusselsesteenweg 9, toegewezen. De lessen worden gegeven in het “Paviljoentje” en in het “Hof van Melijn”. Sedert november 1989 huist de afdeling in “De Spiegel” op het Marktpllein.

⁵⁰ Voorstelstaat van 29.12.58, goedgekeurd door het Provinciaal Comité op 15 januari 1959, op papier van het “Croix Rouge de Belgique”.

⁵¹ Voorstelstaat van 13.9.67, gunstig geadviseerd door het Provinciaal Comité. Benoemingsbrief van de Directeur-Generaal van 28 oktober 1968.

⁵² Brief van de Heer De Mets aan de Heer De Roy van 21.8.80.

⁵³ Dienst Onderwijs, jaar 1967-1968, Afdeling Tervuren. Programma der Cursussen. Lijst van activiteiten van 4 februari 1969 van de Heer Staner aan het Provinciaal Comité Brabant.

⁵⁴ Nota Mevr. Vermaelen van 8.2.1970 betreffende sociale activiteiten en onderricht.

⁵⁵ Brief van de PA Tervuren aan de Sint-Pancratiusschool van 21 december 1989.

⁵⁶ Brief van Mevr. Boon aan het Hoofdbestuur van 20.1.1941.
Nota van adresverandering aan het Hoofdbestuur van 3.12.69

3. De hulp- en ambulantiendienst.

Aanvankelijk situeert de hulpverlening van de afdeling zich hoofdzakelijk tijdens conflicten. Nadien wordt het werk aangepast aan hulpverlening in vreedstijd: tussenkomst bij ramp- en noodsituaties, doch vooral het organiseren van preventieve hulpverlening op plaatsen waar een ernstig ongevalsrisico bestaat.⁵⁷

Uit een brief van 6 mei 1964 vernemen we dat in 1951 Mevrouw Boon, toenmalig penningmeester en secretaresse, meldde dat ze het moeilijk had om een hulpdienst op de been te brengen. Vooral de benoeming van een “mobilisatiehoofd” vlotte niet. Meer dan tien jaar later is er weinig verandering gekomen in deze toestand. Men meent vanuit het Hoofdbestuur dan ook dat deze zaak moet ter hand genomen worden.⁵⁸ Het zal evenwel drie jaar duren vooraleer de hulpdienst in Tervuren effectief op poten staat.⁵⁹

In een activiteitenverslag over het jaar 1968 worden acht preventieve hulpposten vermeld, zowel te Tervuren zelf als buiten de gemeente. Op dat ogenblik zijn er tweeëntwintig actieve vrijwilligers.⁶⁰

Na een reeks problemen wordt de Heer Michel Danel in 1968 benoemd tot mobilisatiehoofd,⁶¹ de Heer Jan Bas, die ook de functie van econoom invult, is adjunct-mobilisatiehoofd.

Dat van de vrijwilligers op hulppost een voortdurende waakzaamheid werd vereist, bewijst het relaas over het verlies van tentmateriaal gebruikt bij de hulpdienst op de vliegmeeting te Melsbroek op 7 september 1969. De afdeling Tervuren had op die bewuste dag zijn tent opgezet naast deze van de afdeling Bosvoorde. Het materiaal voor de tentlufel van Tervuren lag tussen beide tenten in. De volgende dag constateerde onze afdeling dat zeven masten, drie

⁵⁷ 125 Jaar Rode Kruis. Voor jou, door jou. Het Belgische Rode Kruis 1864-1989. Het Belgische Rode Kruis. Vlaamse Gemeenschap, 1989, p. 28.
Zakboekje van de rodekruisvrijwilliger. Rode kruis Vlaanderen, 1ste druk, 1999, p. 21.

⁵⁸ Brief van de Heer G. Hullebroek, Directeur (Hoofdbestuur), aan de Heer Debel, Provinciaal Mobilisatiehoofd, van 6 mei 1964.

⁵⁹ Brief van de Provinciaal Bestuursecretaris aan de Heer Lode Theys, vrijwilliger, van 24 mei 1967.

⁶⁰ Lijst der activiteiten door de Heer Staner, voorzitter van de PA Tervuren, overgemaakt aan het Provinciaal Comité, op 4 februari 1969.

⁶¹ Brief van de Heer Vermeylen, Directeur-Generaal, aan de Heer Danel van 30.10.68.

verbindingstukken en twee schragen ontbraken. Men vermoedde dat dit materiaal bij vergissing door de afdeling Bosvoorde werd meegenomen.

Diverse pogingen, zelfs via de Provinciaal Voorzitter, om het materiaal te recupereren, mislukken helaas.⁶²

Reeds in de jaren zestig wenst de afdeling zich een ziekenwagen aan te schaffen, wat evenwel niet zonder slag of stoot gaat. De Provinciaal Commissaris meldt het Hoofdbestuur dat *“voor enkele dagen heeft een onder-voorzitter van de afdeling Tervuren, zonder voorafgaandelijke ruggespraak met zijn Comité, stappen gedaan bij Dhr. P. Solvay, wonende te Tervuren, om fondsen te vragen voor de aankoop van een ambulance.*

Vandaag ontvangt Mevr. Boon, Penningmeesteres der Afdeling, een chèque van 20.000.- F. voor de aankoop van kwestieuze wagen.

Afdeling Tervuren ziet zich thans voor een heel kies probleem geplaatst.”

Het Comité moet over deze zaak onmiddellijk bijeengeroepen worden; op de vergadering moeten een afgevaardigde van het Hoofdbestuur en van het Gemeentebestuur uitgenodigd worden.

Het Comité mocht geen enkele beslissing treffen zonder voorafgaandelijk akkoord van het Hoofdbestuur.⁶³

De ziekenwagen komt er uiteindelijk toch. Om aan de stijgende behoefte van ziekenvervoer en preventieve hulpposten te kunnen voldoen zal in 1989 een tweede voertuig in gebruik worden genomen.

Heden telt de hulp- en ziekenwagendienst vijftientig vrijwilligers en vijftien gelegenheidsmedewerkers. Deze dienst, geleid door de Heer Eddy Verbraecken, neemt het leeuwendeel van de activiteiten van onze afdeling voor haar rekening.

Het aantal preventieve diensten neemt in de loop der jaren sterk toe: in 1999 zullen een zeventigtal preventieve diensten worden verricht, gaande van een eenvoudige wandeldag, tot grote posten zoals Marktrock, Rock Werchter en de Gordel. Tijdens deze diensten worden meer dan driehonderd dertig verzorgingen gegeven; tweeëntwintig mensen worden naar ziekenhuizen afgevoerd.

⁶² Diverse correspondenties tussen 11 oktober 1971 en 20 december 1971.

⁶³ Brief van de heer Fl. Huysmans, Provinciaal Bestuurssecretaris, aan de Heer Godfrind, Directeur - Generaal van 6 december 1961.

Een zelfde evolutie doet zich voor in het ziekenvervoer: de twee ziekenwagens leggen in 1999 dertienduizend vierhonderd zesennegentig kilometer af, goed voor driehonderd achttien ritten, of bijna één vervoer per dag, wat voor een semi-permanente dienst een mooi gemiddelde is.

Onze vrijwilligers staan voor kwaliteit: in 1999 en 2000 nemen de Heren Peter Bamps en Johan Schots deel aan een internationale hulppost te Monaco naar aanleiding van de Grand Prix Formule 1.

4. Het jeugdrodekruis.

In 1963 vinden we voor het eerst de vermelding van een afgevaardigde voor het jeugdrodekruis in de gemeenteschool: de Heer Theo Opdebeeck, tevens econoom van de afdeling.⁶⁴ Later wordt deze functie ook ingevuld voor de vrije scholen en komt er een verantwoordelijke voor de “kadettenafdeling”.⁶⁵

Over de concrete werking en invulling zijn de documenten zwijgzaam.

Het jeugdrodekruis kent evenwel zijn ups en downs en komt eigenlijk maar moeilijk van de grond. Doch de toekomst is hoopvol: in 1999 gaat het jeugdrodekruis opnieuw van start onder de stuwende kracht van de Heer Dieter Probst. Enerzijds wordt aandacht geschonken aan eerstehulpinitiatie (opleiding “Helpertje” en “Junior-helper”) en kennismaking met andere hulpinstanties zoals de brandweer. Anderzijds leren jongeren via spel en doe-activiteiten samenwerken, verdraagzaam zijn, reageren op vooroordelen en racisme,...⁶⁶

5. De Sociale Dienst (Welfare).

In het voorjaar van 1969 wordt in de afdeling gedacht aan de oprichting van een sociale dienst en uitleendienst van sanitair materiaal (krukken, rolstoelen,...). In maart 1969 stuurt het Hoofdbestuur hierover “enige documentatie”.⁶⁷

⁶⁴ Lijst van 1 oktober 1963.

⁶⁵ Lijst van 12.9.67 en 4.10.67.

⁶⁶ Zakboekje van de rodekruisvrijwilliger. Rode kruis Vlaanderen, 1ste druk, 1999, p. 16.

⁶⁷ Brief van de Heer Aussems van het Hoofdbestuur aan de Heer Staner, voorzitter PA. Tervuren van 10 maart 1969.

Na een aanlooperperiode gaat het aantal uitleningen in stijgende lijn. In 1999 vinden honderd vijftig uitleningen plaats. Om de kwaliteit te garanderen wordt regelmatig modern materiaal aangekocht. De dienst groeit uit tot een groot succes met als boegbeeld Mevrouw Juliette De Bruyne, die onlangs omwille van de leeftijdsgrens, de fakkel doorgaf aan de Heer Henri Van Ermen.

Ondanks de gouden jaren zestig, is er nog heel wat sociale nood. In 1968 wordt Mevrouw Vermaelen, penningmeester, verzocht een bezoek te brengen aan een weinig bemiddeld, kinderloos gepensioneerd weduwnaar die in een rusthuis te Tervuren verblijft. De persoon in kwestie heeft het Hoofdbestuur “*om steun verzocht inzake linnen: pyjama’s – slips – onderlijffes*”.⁶⁸ Na verslaggeving door Mevrouw Vermaelen zal het Hoofdbestuur de som van vijfhonderd frank overmaken om het gewenste linnengoed aan te kopen.⁶⁹

In het begin van de jaren negentig zullen onze vrijwilligers zich inzetten bij het rondbrengen van EEG-voedselpakketten aan minder bedeelden in het werkgebied.

De afdeling zal zich ook bekommeren om bejaarden en gehandicapten.

In 1977 situeert zich het begin van “de bezigheidsactivering”, onder impuls van Mevrouw Ineke Van der Laan. Zij neemt, naar analogie van wat ze kent uit het Nederlandse Rode Kruis, een initiatief in de sector van bejaarden en andersvaliden. Hierbij gaat de aandacht voornamelijk uit naar het probleem van de tijdsbesteding en de mogelijke daaruit voortvloeiende verveling en vereenzaming van deze groep mensen. Op gemoedelijke bijeenkomsten worden bejaarden en/of gehandicapten handvaardigheidstechnieken bijgebracht en op die manier een zinvolle tijdsbesteding aangereikt.

Mevrouw Van der Laan krijgt gehoor bij het Rode Kruis en vindt een aantal bereidwillige dames om haar ideeën te helpen verwezenlijken. Grote voortrekster hierbij is zeker wijlen Mevrouw Jeannette Vanden Hoonaard.

Deze vrijwilligers krijgen niet alleen praktijkoefeningen in de verschillende technieken doch ook theoretische lessen om met bejaarden en gehandicapten te leren omgaan.

De grote doorbraak komt er in 1978 met een opendeurdag en een eerste samenkomst van bejaarden in het rusthuis “Zoniënrust”. Wegens het grote

⁶⁸ Brief van de heer Aussems, Hoofd Sociale Dienst van het Hoofdbestuur, aan Mevrouw Vermaelen van 23 juli 1968.

⁶⁹ Brief van de Heer Vercamer, Secretaris-Generaal, aan Mevrouw Vermaelen van 9 augustus 1968.

succes en problemen van bereikbaarheid wordt kort nadien ook in de refter van het Gemeentehuis en later in “De Spiegel” een supplementaire “knutsel”namiddag ingericht.

Intussen komt de vraag van de mindervaliden van Ganspoel om dergelijke activiteitennamiddagen ook voor hen in te richten, verzoek waarop door de vrijwilligers vrijwel onmiddellijk wordt ingegaan.

In 1988 viert de dienst bezigheidsactivering dan ook niet zonder trots zijn tiende verjaardag.⁷⁰

Mevrouw Van de Hoonaard vindt een waardige opvolgster in Mevrouw Jocelyne Cantrijn, die zich samen met de vrijwilligers, ook ettelijke jaren verdienstelijk maakt in dit onderdeel van de afdeling.

Helaas, door een aantal interne conflicten, scheuren een groot aantal vrijwilligers van de “Welfare” zich in 1999 van het Rode Kruis af en wordt deze dienst voorlopig opgeheven.

6. De Bloedgevers.

In 1934 beslist het Belgische Rode Kruis, in het kader van zijn dienst voor dringende hulpverlening, een eerste bloedtransfusiedienst op te richten. In 1968 worden de eerste plasmaferesen uitgevoerd, een nieuwe afnametechniek, waarbij enkel plasma (grotendeels water, vitaminen en hormonen) van de donors wordt afgenomen terwijl de eigen bloedcellen worden teruggegeven.⁷¹

Uit een activiteitenverslag blijkt dat in 1968 twee bloedinzamelingen worden gehouden in Tervuren door de bloedtransfusiedienst van Leuven. Op 8 april 1968 zijn vijf hulpverleners van de afdeling Tervuren aanwezig bij een bloedinzameling te Ruisbroek.⁷²

Ondanks een aantal trouwe bloedgevers, blijft dit onderdeel van onze afdeling evenwel het zwakke broertje.

⁷⁰ Intern document van de heer Roger Ghilain. Opening tentoonstelling-Verkoop Bezigheidsactivering 28 mei 1988.

⁷¹ 125 Jaar Rode Kruis. Voor jou, door jou. Het Belgische Rode Kruis 1864-1989. Het Belgische Rode Kruis. Vlaamse Gemeenschap, 1989, p. 44-47.

⁷² Activiteitenverslag voor de jaren 1967-1968, overgemaakt door de Heer Staner, Voorzitter van de afdeling, op 4 februari 1969.

7. Internationale acties.

Hulpverlening en solidariteit eindigen niet aan de grenzen van Vlaanderen. Onze afdeling werkt mee aan de internationale werking van het Rode Kruis: het peterschap van onze afdeling voor een kind in een Rwandees weeshuis, het steunen van de actie “Pal achter Nepal”.

Verder liggen projecten, waarbij mensen uit Tervuren en omstreken betrokken zijn, de afdeling nauw aan het hart: het project “Las Conchas” in Guatemala (steungroep Rio Negro), de vzw “Moeders met een Hart”, en de vakantiekampen voor minderbedeelde kinderen.

Inzamelacties voor Kosovo, en andere door oorlog of natuurgeweld geteisterde gebieden, bewijzen dat internationale solidariteit voor onze vrijwilligers geen holle slogan is.

F. FONDSSENWERVING.

Hulpverlening bij rampen in binnen- en buitenland, internationale acties, kwalitatief sanitair materiaal, het kost handenvol geld.

Het Rode Kruis is een onafhankelijke organisatie. Om die onafhankelijkheid te kunnen waarborgen komen de financiële middelen uit verschillende bronnen: de eigen werking (ziekenvervoer, verhuur sanitair materiaal), schenkingen, legaten, giften, opbrengsten van evenementen, verkoop van lidkaarten. Tenslotte wordt ieder jaar, eind april, “de 14-daagse” georganiseerd: rodekruisvrijwilligers gaan op straat om zelfklevers en veertiendaagseartikelen te verkopen.⁷³

Tijdens de veertiendaagse van 1967 worden door onze afdeling in totaal duizend tweehonderd en vier klevers, sleutelhangers en vlagjes aan de man gebracht, goed voor een bedrag van vierentwintigduizend tachtig frank.⁷⁴ Eind jaren negentig gaat de jaarlijkse opbrengst van de veertiendaagse in stijgende lijn dankzij een goed doordacht lokaal public relationsbeleid.

G. “GROTE EN KLEINE LIEDEN” IN ONZE AFDELING.

⁷³ Zakboekje van de rodekruisvrijwilliger. Rode kruis Vlaanderen, 1ste druk, 1999, p. 57.

⁷⁴ Lijst op papier met vermelding: Het Rode Kruis van België. Plaatselijke Afdeling of Dienst Tervuren. Prestatie van 22 en 23.4.67 en van 7.5.67.

In september 1962, na meer dan vijftientig jaar voorzitterschap, neemt Dr. Van Espen om gezondheidsredenen afscheid van onze afdeling.⁷⁵ Het blijkt niet gemakkelijk een opvolger voor hem te vinden. In februari 1963 wordt een vergadering op het gemeentehuis over de zaak aangekondigd.⁷⁶ De geschiedenis lijkt zich te herhalen...

In oktober 1963 wordt de Heer Pierre Staner, Professor aan de Hogeschool Leuven, officieel als voorzitter voorgedragen en in deze functie benoemd op 22 november 1963.⁷⁷ Hij wordt in 1970 opgevolgd door de Heer Paul Leynen,⁷⁸ die in 1974 de fakkel doorgeeft aan de Heer Walter De Mets.⁷⁹ Vervolgens zetelen Dr. Freddy Adam (1985)⁸⁰, de Heer Roger Ghilain (1987-1990)⁸¹ en huidig voorzitter, de Heer Dany Mommaerts.

In het najaar van 1968 overlijdt de wellicht grootste bezielster van onze afdeling: Mevrouw Boon-Laporte.⁸² Deze dame vervulde van 1936 tot 1968 officieel de functie van penningmeester. Uit de bestaande documenten kan evenwel opgemaakt worden dat zij feitelijk gedurende tweeëndertig jaar de motor van het Rode Kruis te Tervuren is geweest: “... *celle qui fut la cheville ouvrière de l'organisation locale. Tous les gens de Tervuren, la Croix Rouge, c'est Madame Boon* ”.⁸³

Op 13 februari 1968 ontvangt toenmalig voorzitter van onze afdeling, de Heer Pierre Staner, een brief van de provinciaal voorzitter, waarin laatstgenoemde heeft vastgesteld dat Mevrouw Boon de leeftijdsgrens van 70 jaar reeds lang overschreden heeft (Mevrouw Boon was toen 81 jaar) en bijgevolg haar mandaat van penningmeester niet kan worden verlengd. Gezien de inzet en de

⁷⁵ Brief van Dr. Van Espen aan het Hoofdbestuur van 20.9.62.

⁷⁶ Brief van de Heer L. Aerts aan de Heer Lambin van 26 februari 1963.

⁷⁷ Voorstelstaat van 20.10.63 en brief van de Heer Lambin, Directeur-Generaal aan de Heer Staner van 22 november 1963.

⁷⁸ Brief van de Heer Vermeulen, Directeur-Generaal aan de Heer Leynen van 17.9.70.

⁷⁹ Brief van de Heer Vandekerckhove, Directeur-Generaal aan de Heer De Mets van 27.1.75.

⁸⁰ Brief van de Heer Ivo Rouma, Provinciaal Commissaris, aan de Heer Daveloose van het Hoofdbestuur van 10 december 1995.

⁸¹ Brief van de Heer Ivo Rouma aan de Heer Daveloose van 24 november 1986.
Benoemingsbrevet aan de Heer Ghilain van 19 januari 1987.

⁸² Het gaat om Mevrouw Laporte, echtgenote Théo Boon (cfr. supra, voetnoot 21).

⁸³ Brief van voorzitter Staner aan de Heer Bleiman, Provinciaal Voorzitter, van 24.5.68.

toewijding van Mevrouw Boon, stelt men voor haar tot eresecretaris te benoemen.⁸⁴

Op 30 mei 1968 neemt Mevrouw Boon ontslag als penningmeester en schrijft: *“Je souhaite de tout coeur que ma remplaçante mènera cette tâche pour le plus grand bien de la section”*.⁸⁵

Uit erkentelijkheid schenkt het Belgische Rode Kruis Mevrouw Boon een gedenkplaat *“Jean Droit”* met inscriptie: *“A Madame Boon
La Croix Rouge reconnaissante”*⁸⁶

Mevrouw Boon vindt een waardig opvolgster in de persoon van Mevrouw Valerie Vermaelen, die zich tot in 1990 nauwgezet van haar taak als penningmeester kwijt.⁸⁷

Het zou ons onwaarschijnlijk ver brengen alle medewerkers die in de loop der jaren gedurende langere of kortere tijd werkzaam waren in onze afdeling bij naam te noemen. Ze hebben zich allen ongetwijfeld naar best vermogen ingezet om van de afdeling Tervuren een waardige rodekruisafdeling te maken.

In dit kader mag de sympathie en steun van organisaties als de “Lions-“, de dames en heren van de “Rotaryclub” alsook van de Gemeente Tervuren, zeker niet vergeten worden.

H. EEN BROKJE GESCHIEDENIS VAN ONZE AFDELING GEZIEN DOOR DE OGEN VAN EEN OUD-VOORZITTER.

Toen in 1985 de Heer Demets onverwachts zijn functie van voorzitter neerlegde en naar Zuid-Frankrijk verhuisde, nam de toenmalige hoofdgeneesheer van de afdeling, Dr. Freddy Adam, het voorzitterschap ad interim op zich. Er moest “gezocht worden” naar een kandidaat-voorzitter.

⁸⁴ Brief van de Heer Bleiman, Provinciaal Voorzitter aan de Heer Staner, Voorzitter van de afdeling Tervuren. Antwoord van Voorzitter Staner aan de Heer Bleiman van 18 februari 1968.

⁸⁵ Brief van Mevrouw Boon aan de Heer Bleiman, Provinciaal Voorzitter, van 30.5.1968.

⁸⁶ Bon de Commande aan de Ets. Fonson, van 17 juni 1968.

⁸⁷ Benoemingsformulier van 28 oktober 1968.

Na verloop van enkele maanden kwamen plots twee comitéleden met een naam - toevallig van dezelfde persoon - op de proppen: Roger Ghilain, een zopas gepensioneerd hoofdofficier van het Belgische Leger, die hier in de gemeente woonde en sedert jaren in het Ceciliakoor van Tervuren zong. Hij was buurman van het ene en koorcollega van het andere comitélid.

Hoe het allemaal verliep, vroegen wij hemzelf, en kan U lezen in onderstaande bijdrage.

Hoe het begon.

Mijn buurvrouw, Jeannette Vanden Hoonaard, toenmalig diensthoofd Bezighheidsactivering⁸⁸, en Mevrouw Maria Vermaelen, toenmalig penningmeester van de afdeling, vroegen mij in de loop van dezelfde week of ik bereid zou zijn het voorzitterschap van de rodekruisafdeling Tervuren waar te nemen.

Ik ben daar eigenlijk zonder aarzelen op ingegaan. Ik had reeds in mijn prille jeugdijaren contact gehad met het Rode Kruis. In het Sint-Aloysiuscollege te Ninove, waar ik toen woonde, had in de loop van de vakantie 1944 een spoedcursus EHBO plaats. De geallieerden waren op komst, de bevrijding in zicht. Alle bereidwillige studenten werden voor de cursus opgeroepen. De opkomst was massaal. Wij leerden er wonden verzorgen, verbanden leggen, spalken aanbrengen, draagberries maken uit allerlei omstandigheidsmateriaal, met het oog op eventuele hulpverlening bij de aftocht van de Duitsers en de aankomst van de bevrijders.

Maar toch wou ik, alvorens de stap te wagen, mij eerst grondig informeren over het reilen en zeilen van het Belgische Rode Kruis. Ik kreeg inzage in de Statuten en het Huishoudelijk Reglement van het Rode Kruis, evenals in alle vademecums van de verschillende rodekruisdiensten. Ik mocht ook als toeschouwer de comitévergaderingen van de afdeling Tervuren bijwonen om de werking en de leden te leren kennen. En last, but not least, volgde ik in de herfst van 1986 met succes, de cursus Helper in de rodekruisafdeling Tervuren. Ik kon dus, goed voorbereid en als waardig rodekruisvrijwilliger, aan mijn taak beginnen.

Op 1 januari 1987 werd ik tot afdelingsvoorzitter benoemd.

⁸⁸ Cfr. supra. De sociale dienst.

Naar een nieuw beleid.

Spoedig merkte ik dat er, niettegenstaande al de inzet en de goede wil van de comitéleden en de vrijwilligers, kleine en grote hiaten bestonden, zowel in de eerbiediging van de voorschriften van de hogere echelons, als op gebied van de onderlinge samenwerking binnen één en dezelfde afdeling en organisatie. Ik ondervond ook dat sommige medewerkers niet volledig op de hoogte waren van de algemene onderrichtingen, zelfs niet van alle voorschriften die hun eigen dienst aanbelangden. Bovendien stelde ik ook vast dat lang niet alle diensten en activiteiten van het Rode Kruis in de afdeling Tervuren actief waren. Tenslotte was wegens de aard van de opdracht en van de taak een degelijke (re)organisatie van de afdeling nodig.

Naar buiten toe moest het imago van onze afdeling behoorlijk worden opgetrokken en de relaties met de hogere echelons van het Rode Kruis in betere banen worden geleid. Ook de betrekkingen met de gemeente Tervuren moesten zorgvuldig in ere worden gehouden.

Al deze opdrachten wilde ik zo snel mogelijk realiseren om spoedig tot een goed gestructureerde organisatie en werking te komen. Ik had mijzelf één jaar toegemeten om deze reorganisatie op poten te zetten. Ik spitste mij toe op volgende punten:

- 1. De verspreiding van een brief aan alle leden van het plaatselijk comité, waarin ik klaar en duidelijk mijn opvattingen en verwachtingen uiteenzette over de menselijke kwaliteiten van een actief rodekruislid en de menselijke relaties in een gezonde groepswerking.*
- 2. Binnen de plaatselijke afdeling Tervuren wenste ik alle takken en activiteiten van het Rode Kruis vertegenwoordigd zien. Daartoe moesten de nodige diensthoofden en vrijwilligers-medewerkers aangeworven worden.*
- 3. Het plaatselijk comité volledig uitbouwen binnen een ordentelijk functioneel organigram: één verantwoordelijk diensthoofd voor iedere branche.*
- 4. De opstelling en verspreiding van een huishoudelijk reglement van de plaatselijke afdeling Tervuren, gebaseerd op de overeenkomstige paragrafen van de statuten en het huishoudelijk reglement van het Belgische Rode Kruis, en waarin elk diensthoofd de beschrijving terugvindt van zijn opdrachten en bevoegdheden.*

5. De invoering van een begrotingsgericht beleid, zodat ieder diensthoofd de inkomsten en uitgaven van zijn dienst op voorhand leert inschatten en zodoende financiële verrassingen vermijdt.

Aan de uitstraling van onze afdeling en de verbetering van onze relaties naar buiten toe, werkte ik naargelang de gelegenheden zich aanboden, en ik mag zeggen, met succes.

Op 14 november 1987 richtte onze plaatselijke afdeling een geslaagde informatie- en propaganda-avond in, waarop de algemene organisatie en de grondbeginselen van het Rode Kruis werden toegelicht en waarop ook de plaatselijke afdeling haar organisatie, haar comité en haar opdrachten aan de “gemeente Tervuren” voorstelde.

Hiermee stond de trein op sporen. Het startsignaal was gegeven. Nu moest de zaak verder in goede banen geleid worden.

Het was niet altijd eenvoudig. Hoe kan het anders? Waar mensen samen leven en werken zijn immers wrijvingen onafwendbaar. Roddels, een verkeerd woord, een ongewenst gebaar, volstaan om botsingen te veroorzaken. Soms werd vastgesteld dat één of ander diensthoofd zich niet strict aan de voorschriften hield, of zijn bevoegdheid te buiten ging, wat onvermijdelijk aanleiding gaf tot ongenoegen... Toch wisten wij telkens, op een paar uitzonderingen na, de hoeken af te ronden en de goede werking van de diensten te verzekeren.

Drie niet-alledaagse gebeurtenissen uit mijn vierjarig mandaat wil ik hier toch nog aanhalen:

- In het voorjaar van 1989 werd onze tweede splinternieuwe ziekenwagen aangekocht en in dienst genomen.

- Op 8 november 1989 overhandigde Mevrouw Lea Foccaert, burgemeester van Tervuren, mij de sleutels van onze nieuwe lokalen “De Spiegel” op de Markt 7 te Tervuren. Niet alleen is er sindsdien ons vergader- en leslokaal, maar ook onze Uitleendienst van Sanitair Materiaal, alsook het permanentielokaal van onze Hulp- en Ziekenwagendienst gevestigd. Bovendien genieten onze twee ziekenwagens er een comfortabel onderkomen.

In verband met beide vermelde gebeurtenissen zal ik de Gemeente Tervuren en voornamelijk Mevrouw Foccaert, burgemeester, steeds dankbaar blijven voor de steun die ons verleend werd.

- Als derde niet-alledaagse verwezenlijking wil ik vermelden dat in die tijd de gemeente Leefdaal tot ons werkgebied behoorde, terwijl deze gemeente in feite een deelgemeente van Bertem is. In Bertem was er geen rodekruisafdeling, zodat Bertem zelf en Korbeek-Lo onder de rodekruisafdeling Tervuren ressorteerden. Wij beschikten in ons comité over een afgevaardigde voor de gemeente Bertem.

In samenwerking met de burgemeester van Bertem en de rodekruisvoorzitter van de afdeling Leuven, heb ik samen met onze afgevaardigde voor Leefdaal geijverd en bekomen dat in de gemeente Bertem een onafhankelijke plaatselijke afdeling van het Rode Kruis werd opgericht, zodat Leefdaal daarin op zijn normale plaats kon thuishoren. Dit lukte officieel in de loop van 1991, enkele maanden na het einde van mijn mandaat.

Ik heb mij eind 1990 niet herverkiesbaar gesteld als voorzitter, omdat ik overtuigd was dat de plaatselijke afdeling Tervuren ook zonder mij verder kon bloeien. Ik kon evenwel rekenen op de Heer Dany Mommaerts, mijn eerste ondervoorzitter, om mijn taak op 1 januari 1991 over te nemen.

Ik ben nog steeds alle medewerkers die mij tijdens mijn mandaat hebben bijgestaan dankbaar voor hun hulp en inzet, zonder dewelke ik nooit in mijn opzet had kunnen slagen.

Roger Ghilain.

IV. BIJLAGE.

DE EVOLUTIE VAN HET IDEALISME IN DE TWINTIGSTE EEUW.

Toespraak gehouden ter gelegenheid van de viering “75 jaar Rode Kruis in Tervuren” door de Heer Roder Ghilain, Ere-Voorzitter van de rodekruisafdeling Tervuren, op zondag, 26 november 2000, in het Cultureel Centrum “Papeblok” te Tervuren.

Geachte Dames en Heren,

Ik wil vooraf de hele jubilerende rodekruisafdeling geluk wensen bij haar vijfenzeventigste verjaardag, en de Heer Voorzitter danken voor de eer die mij werd verleend hier vandaag de gelegenheidstoespraak te mogen houden.

Als onderwerp voor deze toespraak werd gekozen voor “de evolutie van het idealisme in de twintigste eeuw, of meer concreet over de recente verschuivingen in de idealistische opvattingen en verwezenlijkingen.

1. Bepalingen en beschouwingen in verband met idealisme en ethiek.

De *ethiek of zedenleer* is de leer aangaande het zedelijk gedrag van de mens overeenkomstig de norm van goed en kwaad, die door hem zelf of door een boven hem staande instantie wordt ontworpen.

De ethiek houdt zich bezig met wat wij behoren te doen.

De ethiek laat de norm van het gedrag bepaald zijn door:

- de overeenstemming met de wet (legaliteit of wettelijkheid)
- overwegingen die betrekking hebben op
 - * het feitelijk gedrag
 - * de gezindheid van het handelen, dit is de moraliteit, of de overeenkomst met de goede zeden, met de begrippen van eer en plicht.

Het *idealisme* in zijn zedelijk-ethische betekenis, is de strekking naar het hogere en betere, voorgesteld als een toppunt, waarnaar men streeft zonder het wellicht ooit te bereiken.

Alvorens een persoon zich iets voorstelt als een na te streven ideaal, moet er ergens een verrukking of prikkel geweest zijn waardoor een vonk of vlam overslaat naar het geweten, de ziel of het onderbewustzijn van de mens, waar die prikkel een voedingsbodem vindt voor goodwill en idealisme.

Hetzelfde kan gezegd worden met betrekking tot vrijwilligerswerk.

Onze rodekruisvrijwilligers zijn idealisten.

In het dagelijks taalgebruik is idealisme de aanduiding voor het streven naar de verwerkelijking van een hoger doel, een ideaal, en de daarop gerichte levenshouding. Idealisme betekent hier het tegengestelde van realisme.

De idealist moet blijk geven van verschillende kwaliteiten. Hij moet gedreven zijn door zijn ideaal. Hij moet durf, kracht en begeestering uitstralen, onbaatzuchtig en offervaardig zijn. Hij moet beschikken over de nodige dosis moed, dapperheid, volharding en vastberadenheid. Zijn inzet moet het teken zijn van schoonmenselijkheid en mag zich niet toespitsen op negatieve bedoelingen.

De idealist mag niet lichtgelovig zijn en kan het slachtoffer worden van eigen naïviteit. Hij moet er ook over waken dat zijn wensdromen, in een overdreven ijver van obsessie of passie, niet escaleren naar onverdraagzaamheid en fanatisme.

2. Verschuivingen in de gedachtenwereld rond idealisme.

A. Van missionering naar humanitaire hulp.

De laatste decennia heeft zich een enorme verschuiving voorgedaan in het domein van de kerk en de evangelisatie.

De oudsten onder de toehoorders herinneren zich nog de tijd toen “Vlaanderen zijn zonen (en dochters) uitzond” over de hele wereld om er evangelisatie en beschaving te brengen. Het katholiek apostolaat was de hoogste uiting van idealisme.

De geloofsverzwakking en de ontkerkelijkheid in het Westen hebben het aantal missionarissen tot een minimum doen terugvallen. De kerk heeft dit verschijnsel opgevangen door plaatselijk in de vreemde landen de nodige opleidingen te verschaffen, er tijdig plaatselijke kerken op te richten en priesters en bisschoppen te vormen.

Anderzijds is een nieuwe generatie idealisten aangetreden, de “moderne leken-apostelen” die nu naar de vreemde trekken om er onder de auspiciën van een “Staatssecretariaat voor Ontwikkelingssamenwerking” en andere diverse niet-gouvernementele organisaties aan de noodlijdende en hulpbehoevende bevolking hulp en soelaas te brengen.

B. Van individueel naar georganiseerd idealisme.

Individueel idealisme houdt ene versnippering van krachten in en leidt tot dubbel gebruik, zelfs in de kleinste gemeenschap. Het is dus logisch dat die individuele krachten gebundeld, geordend en geleid worden van op een hoger niveau, door een daartoe opgericht orgaan. Individueel idealisme gaat aldus over in een georganiseerd idealisme. Het orgaan streeft de idealen na, organiseert en geeft richtlijnen, terwijl de individuele idealist een uitvoerder wordt. Spoedig stelt het orgaan vast dat er op het leidinggevend niveau vaste banen moeten worden gecreëerd. Het idealisme wordt daar een betaalde job, waarvoor veel sponsors en subsidies moeten worden gevonden.

De idealist-uitvoerder anderzijds, die ploegt voort. Het risico wordt echter groot dat hij zich op een bepaald ogenblik uitgebaat, zelfs uitgebuit voelt en dat zijn sociale inzet daardoor aangetast wordt. Voornamelijk wanneer hij voelt dat de richtlijnen van hogerhand soms weinig of geen rekening houden met de werkelijke toestanden en de noden van de basis.

Erger wordt het wanneer op het organisatorisch niveau aan “commercialisering” wordt gedacht, en de principes en regels van het “moderne management” worden ingevoerd en toegepast. De oude deugden van inzet, toewijding en ervaring van oudere medewerkers laten zich niet toetsen aan de geijkte profielen die voor het bekleden van functies vereist worden. De oude waardenleer is onverenigbaar met de voornaamste kenmerken van de moderne economische orde, met haar individualisme, haar hebzucht, en haar verheffing van de winst- en waardecijfers tot de voornaamste drijfveer in de samenleving. Het idealisme wordt er als ouderwets afgedaan en met vergeet dat men aan de basis met onbetaalde, edelmoedige vrijwilligers werkt. Dit is zeer spijtig, en is dit nog omkeerbaar?

C. Het ontstaan van een zachte en een harde vorm van idealisme.

In de beleving van zijn streven kan de idealist, afhankelijk van de graad en intensiteit van zijn inzet, een reeks gevoelsgradaties⁸⁹ doormaken, gaande van

⁸⁹ De bepaling of omschrijving van deze gradaties, vindt U op de laatste bladzijde van deze bijlage.

“de prikkel of verrukking”, via geestdrift en gedrevenheid naar obsessie en passie, zelfs naar fanatisme⁹⁰ en fundamentalisme⁹¹.

Onze samenleving kent vandaag allerlei vormen van fanatisme en fundamentalisme. Individuele idealisten die hun inzet zo ver drijven zijn eerder uitzonderlijk. Het georganiseerd idealisme deinst echter niet terug voor verwerpelijke praktijken.

Wanneer wij de grens willen trekken tussen de zachte en harde vorm van idealisme, kunnen wij ons beroepen op de regels van de ethiek, namelijk de wettelijkheid en de moraliteit van de daden en de toegepaste methoden. Zolang men zich houdt – zowel individueel als georganiseerd – aan de eerbiediging van de wet en aan een moreel gezag, zolang de geestdrift, zelfs de passie, in goede banen worden geleid die niet in strijd zijn met de wet en met de zeden, kan men van een zacht idealisme spreken. Onze wetgeving verzekert een grote waaier van vrijheden (vrijheid van meningsuiting, van pers, van vereniging,...) die de idealist ruimschoots toelaten zijn idealen na te streven via meetings, betogingen, lobbywerk van drukingsgroepen, enz.

In de idealist echter tegenkanting krijgt, of langs de zachte weg geen gehoor vindt voor de verwezenlijking van zijn ideaal, bestaat het gevaar dat zijn geestdrift, zijn passie, overslaat naar radicalisme, extremisme, fanatisme of zelfs naar fundamentalisme. Zodra er uitingen van onverdraagzaamheid vallen, provocerende acties worden gevoerd, of in het uiterste geval wordt overgegaan tot terreuracties, dan loopt het verkeerd en vervalt hij in een on-ethisch of hard idealisme, wat verwerpelijk is en niet ongestraft kan en mag gelaten worden.

D. Enkele voorbeelden.

Aan de hand van enkele voorbeelden zullen wij aantonen hoe de gevoelsgraduaties van de idealist of de opvattingen van de organisaties evolueren. Te noteren dat het hedendaags fanatisme zowel van linkse als van rechtse signatuur kan zijn.

* In de Derde Wereld stellen wij vast dat, zowel op humanitair als op medisch vlak, alle inzet begrensd blijft binnen de regels van de ethiek.

⁹⁰ Fanatisme is de hartstochtelijke ijver die gepaard gaat met onverdraagzaamheid tegenover andersdenkenden.

⁹¹ Fundamentalisme is de zeer orthodoxe (in de zin van streng vasthoudend, rechtgelovig) theologische richting met een anti-liberale en sterk anti-intellectuele inslag. Het komt voor in sommige godsdiensten en soms ook in de politiek.

Wij kennen allen de individuele acties van Pater Damiaan, Dr. Hemmerijckx, Dr. Schweitzer, Moeder Theresia. Verschillende organisaties voeren nu hulpprogramma's uit: het Rode Kruis, Artsen zonder Grenzen, Mimisa, ... De weg is nog lang, maar er wordt op ethische wijze aan gewerkt.

* Ook in de sector van de zorg voor zieken, gehandicapten, bejaarden en armoedebestrijding blijft het bij een zacht idealisme.

Als bijzondere individuele idealist vermeld ik hier graag Mgr. Gaillot die, na een periode van verguizing door zijn Franse collega's en het Vaticaan, opnieuw gehoor vindt en op weg is naar erkenning, zonder dat hij zijn houding of acties heeft gewijzigd.

In deze sector is een bonte groep van verenigingen werkzaam, waarvan ik er een minder bekende speciaal wens te vernoemen: de Voedselbanken. Deze stellen dagelijks, in stilte, tonnen voedingswaren ter beschikking van noodlijdenden en instellingen.

* Mensenrechten – racisme: hier gaat het al minder rustig aan toe.

Vermelden wij hier de protestantse dominee Martin Luther King die zijn droom inzake gelijke burgerrechten voor de zwarte Amerikaanse bevolking niet zelf in vervulling zag gaan, maar opgenomen is in de lijst der martelaren van de twintigste eeuw. Ook Nelson Mandela verdient hier vermeld te worden voor zijn strijd tegen het apartheidsregime in Zuid-Afrika. Wat echter het nazisme en neo-nazisme in de twintigste eeuw bereikten was veel minder rooskleurig en volstrekt on-ethisch.

Op internationaal vlak speelt Amnesty International een zeer verdienstelijke rol.

Bij ons, op regeringniveau, is de wetgeving inzake racismebestrijding nog niet volledig voltooid, maar vordert in de goede richting. Daarentegen, op het vlak van partijen en verenigingen, schuwen compromisloze voor- en tegenstanders van open grenzen voor asielzoekers de harde confrontatie met de publieke opinie en politie niet.

* In het domein van Milieu en Ecologie werden individuele acties overgenomen door diverse verenigingen, zodanig dat nu de partijen op regeringsniveau hun doel met ethische middelen kunnen waarmaken.

Wat Greenpeace betreft wordt goed werk geleverd, hoewel hun acties af en toe de aanvaardbare normen van de ethiek te buiten gaan.

* Vredesbeweging en Ontwapening krijgen steeds meer aandacht vanwege de publieke opinie en wetgevers. Jarenlange inspanningen leveren –misschien wat te traag – resultaten op. Pax Christi draagt daar ook het zijne toe bij.

Sommige partijen die het onderste uit de kan beogen, begaan soms fouten door schending van het eigendomsrecht, zelfs al geven zij hun acties een ludiek tintje.

Handicap International had in wijlen Prinses Diana een prachtige voorvechtster gevonden in de strijd tegen het gebruik van antipersoonsmijnen, en drukt nu zijn intenties op vredelivende wijze door.

* In verband met Godsdienst vermeldde wij reeds dat in het Christendom de evangelisatiegeest van de missiehuizen en van de missionarissen grotendeels werd overgenomen door humanitaire organisaties en zachte idealisten-coöperanten. Katholieken, protestanten en anglicanen, evenals de personen die zich voor humanitaire dienstverlening inzetten, leven in peis en vrede met elkaar. De harde strijd tussen katholieken en protestanten in Ierland echter gaat voornamelijk om politieke, sociale en economische doeleinden, maar wordt nog steeds onder de dekmantel van de godsdienst gevoerd.

Wat de islam en het jodendom betreft, ligt de zaak nog anders. In ons land werden beiden godsdiensten officieel erkend en leven deze gemeenschappen in vrede naast elkaar. In de Arabische wereld, en voornamelijk in het Midden-Oosten drijven extremistische fundamentalistische organisaties de haat en terreur tot het uiterste, met moorden en aanslagen, tot en met zelfmoordcommando's. Totaal on-ethisch en dus af te keuren, althans in onze Westerse opvattingen.

* Wat betreft de inzet voor Volk en Vaderland zijn de twee best gekende idealisten Mahatma Gandhi en de reeds genoemde Nelson Mandela. Hun levensverhaal loopt parallel in die zin dat zij met geweldloos verzet hun doel nastreefden en in hun opzet slaagden.

Anders gaat het nu met de talloze afscheidingsbewegingen die in vele landen actief zijn. Spanje spant de kroon. Catalanen en Galiciërs, doch voornamelijk de Basken eisen hun onafhankelijkheid op met fanatieke en extremistische daden van vernieling en terreur, wat totaal te verwerpen is. Ook in eigen land gaat het fanatisme van sommigen te ver wanneer de onverdraagzaamheid met symbolische bokshandschoenen wordt ondersteund.

* Vrouwenemancipatie, Homo- en Lesbiënebewegingen.

Gelijkberechtiging van de vrouw is één van de grote sociale verwezenlijkingen van de afgelopen decennia. Een uitloper ervan was het abortusprobleem. Dit

werd in ons land na een hardnekkig strijd van de pro-activisten, op een vreedzame wijze bij wet geregeld. Anti-activisten maken evenwel nu nog bij sommige abortuscentra hun opwachting om vrouwen die naar buiten komen na een behandeling, uit te schelden voor moordenaressen. Wie eerbiedigt hier de regels van de ethiek?

Wij kennen ook de homo- en lesbiënebewegingen die voor hun geaardheid opkomen en voor hun volledige emancipatie strijden. Zolang hun inspanning met veel overtuiging en doorzettingsvermogen verloopt en indien zij daarvoor het nodige lobbywerk doen, blijft dit een zacht idealisme dat waarschijnlijk gehoor zal vinden en in onze wetgeving zal worden ingekaderd. Wanneer zij evenwel, hoe ludiek dan ook, werkelijk uit de bol gaan zoals op Roze Zaterdag in Berlijn, loopt het toch de spuigaten uit en is het alleszins niet meer verantwoord.

*** De Dierenbescherming.**

Brigitte Bardot was één van de eerste dierenactivisten toen zij opkwam tegen het gewelddadig afmaken van de zeehonden aan de Noordpool. De ideeën van deze dame werden door dierenrechtenorganisaties zodanig geëxtrapoleerd dat de “welstellende” dames hun bontjas in de kast moesten laten uit schrik voor opzettelijke beschadiging.

Michel Vandebosch, boegbeeld van GAIA, doet zijn uiterste best om de dierenrechten te doen eerbiedigen. De dierenwelzijnswet bestaat in ons land. Wij moeten hem in zijn acties steunen. Wanneer wij evenwel de aanslagen van het ALF (Animal Liberation Front) op de Mac Donald eethuizen zien, gaat dit wel zeer ver en dient volledig te worden afgekeurd en vervolgd.

*** We vinden ook voorbeelden op socio-economisch en politiek vlak.**

Denken we aan de idealist die zijn ideeën of beoogde doelen niet langs wettelijke weg kracht wil bijzetten, doch grijpt naar het wapen van de hongerstaking; naar mijn mening on-ethisch want dit middel is gericht op zelfbeschadiging, zelfdoding. Het doel wettigt meestal het middel niet.

Op georganiseerd niveau is de sociale wetgeving, zeker in ons land, zeer uitgebreid en vastgelegd. Het syndicalisme is officieel erkend. Zelfs het stakingsrecht werd in de loop der tijden afgedwongen. Soms wordt terecht naar dit wapen gegrepen, doch wanneer een staking ontaard, zoals destijds in de Forges de Clabecq, en recent in Cellatex-Givet, waar vijfduizend liter zwavelzuur wordt geloosd in een beek die uitmondt in de Maas, dan is dit verre van ethisch en totaal verwerpelijk.

Besluit.

Omwille van zijn immoraliteit en onwettelijkheid moet het harde idealisme ingedijkt worden. Daartoe is er slechts één afdoend middel: een strenge diepgaande aanpak.

De maatschappij dient absoluut te worden beschermd tegen fanatieke en fundamentalistische uitbarstingen. De agressieve verdediging is daartoe de beste methode. Om het in voetbaltermen uit te drukken: er moet korter op de bal worden gespeeld en de tactiek van de uit-verdediging toegepast. Het kwaad moet worden opgespoord en in de kiem bestreden; meer preventie leidt immers tot minder repressie.

De overheid, justitie, politie en rijkswacht moeten alle mogelijke preventieve middelen inzetten. Ze moeten daarbij de hulp en informatie van burgers en buurtwerkers benutten en deze zeker niet verwaarlozen. Verder moet de rechterlijke macht, in de bestrijding en berechting van het kwaad ongehinderd zijn correcte en normale gang kunnen gaan.

Fundamentalisme dient ook bestreden te worden door de onvoorwaardelijke afkeuring en afwijzing van alle vormen en systemen van totalitarisme.

Voor de bevordering van het zachte idealisme liggen de zaken elders, namelijk in de edele inborst van de mens die zich met gezond verstand wil inzetten voor het goede doel, in één woord: het engagement, het menselijk vermogen uit zijn eigen beperktheid te treden en zich ten volle te interesseren aan de verbetering van de wereld.

In een wereld waar het brutale individualisme meer en meer gevoed wordt, moet aan iedereen krachtig en met alle middelen, van mond tot mond, via pers, radio en televisie, herinnerd worden aan de noodzaak van een engagement voor een ideaal. De keuze van de actiedomeinen is groot, doch wij moeten ons inzetten voor humanitaire en sociale acties, voor meer rechtvaardigheid zowel in onze eigen omgeving, als daarbuiten, zowel binnen als buiten onze grenzen.

De honderden, duizenden goedgehartige mensen die zich op dit ogenblik in ons land reeds inzetten voor het goede doel, in eender welke sector, wil ik van harte gelukwensen en danken voor hun inzet. Ik wens hen nog veel moed en doorzettingsvermogen toe.

Dit richt ik speciaal vandaag naar de vrijwilligers en medewerkers van onze feestvierende rodekruisafdeling Tervuren, voor wie ik, geachte Dames en Heren, een hartelijk applaus wil vragen.

Aan de resterende miljoenen Belgen, en bijzonder aan de Tervurenaars bij wie het besef van de noodzaak aan inzet voor een goed doel nog niet is doorgedrongen, alsook aan diegenen bij wie die inzet zich totnogtoe uitte in een jaarlijkse bijdrage, die dan nog liefst fiscaal aftrekbaar is, rich ik mij met de woorden: Doe alstublieft iets, doe iets méér, zet U daadwerkelijk in voor een

sociaal doel. Er zijn overal helpende handen tekort om goed te doen en bijzonder om menselijk leed te verzachten.

Ook tot de jeugd wil ik mij richten en hen oproepen tot toetreding tot de diverse jeugdverenigingen waar zij, normaal gezien, de weg moeten vinden naar ernst, inzet en verantwoordelijkheidszin – de drie basiseigenschappen van de goede burger.

Aansluitend op het woord “burger” wil ik eindigen met de herhaling van enkele zinsneden uit de tekst die aan de Congreszuil te Brussel op 11 november 1998, na de plechtigheid ter gelegenheid van de tachtigste verjaardag van het einde van de Eerste Wereldoorlog, door twee jonge mensen werd gelezen en die in aanwezigheid van Zijne Majesteit Koning Albert II, aan hem was gericht:

“Het woord is gevallen... elkeen moet handelen als een burger. Handelen als burger is immers zich engageren, met respect voor de regels van de democratie en ook bereid zijn het hoofd te bieden aan onrecht en aan totalitaire bevliegingen.

Maar burgerschap moet men leren. Men moet het leren zoals men ene taal leert, of wiskunde, of een vak, behalve dan dit misschien nog belangrijker is.

Maatschappijleer moet aangeleerd worden en daarom vragen wij dat er middelen worden ingesteld opdat wij zouden kunnen begrijpen wat de inzet van de maatschappij is, waarvan wij de burgers van morgen zullen zijn.”.

Ik dank U, Dames en Heren, voor Uw aandacht.

Enkele bepalingen in verband met de graad van de idealistische inzet.

Wensdroom: graag verwezenlijkt droombeeld

Vervoering: verrukking, extase

Geestdrift: enthousiasme, bezieling

Gedrevenheid: gestuwd door een innerlijke drang

Obsessie: dwanggedachte, dwangvoorstelling

Passie: onstuimige drang, heftige aandoening

Radicalisme: een richting, een neiging tot consequent diep ingrijpen in de gewone gang van zaken, voornamelijk in sociale en politieke zaken

Extremisme: het gaan, het drijven tot de uiterste consequenties

Fanatisme: hartstochtelijke ijver gepaard gaande met onverdraagzaamheid jegens andersdenkenden

Fundamentalisme: zeer orthodoxe (strengvasthoudend, rechtgelovig) theologische richting met een anti-liberale en sterk anti-intellectuele inslag (in Christendom, in Islam, ook in politiek).

SLOTWOORD.

Vijfenzeventig jaar Rode Kruis Tervuren: de vlam ontbrandde in 1925, doofde even om dan weer op te flakkeren tot het vuur dat nu in onze vrijwilligers leeft.

Onze rodekruisafdeling kende periodes van ups en downs. Zonder de spiegel van het verleden de rug te willen toekeren, moet onze blik evenwel naar de toekomst gericht te zijn. In een tijd waarin macht en materiële waarden lijken te primeren, staan de vrijwilligers meer dan ooit voor de uitdaging de rodekruisprincipes uit te dragen en in daden om te zetten.

Wanneer wij allen de handen in mekaar slaan, en kunnen blijven rekenen op de steun en sympathie van de Tervuurse bevolking, moet het ons samen lukken de tweeëntwintigste eeuw in menselijkheid te bereiken.

Tervuren, 26 november 2000.

Arlette Verbraecken